

Uddrag af antropologiske frafalds- og fastholdelsesundersøgelser

Set fra elever og studerendes perspektiv

Det erhvervsrettede uddannelseslaboratorium
februar 2014

Uddrag af antropologiske frafalds- og fastholdelsesundersøgelser

Hvilke forhold har betydning for, at elever og studerende overvejer at stoppe eller fortsætte deres uddannelse?

Det erhvervsrettede Uddannelseslaboratorium har i 2013 og 2014 igangsat tre undersøgelser om frafald og fastholdelse af elever og studerende med udgangspunkt i antropologisk metode og analyse. Undersøgelserne afdækker, hvilke forhold der har betydning for elever og studerendes overvejelser om at stoppe eller fortsætte på uddannelsen. Formålet er, at viden fra undersøgelserne skal bidrage til at øge antallet af elever og studerende, der gennemfører en uddannelse.

Undersøgelser på tre skoler

Undersøgelserne foretages på tre uddannelsesinstitutioner, som alle er samarbejdspartnere i Uddannelseslaboratoriet: Social og Sundhedsuddannelses Centret (SOSU C), Teknisk Erhvervsskole Center (TEC) og Københavns Erhvervsakademi (KEA). De tre undersøgelser skal betragtes som selvstændige og dog sammenhængende analyser, som belyser frafald og fastholdelse på erhvervs- og erhvervsakademiuddannelserne.

Antropologisk tilgang: nuanceret viden om frafald og fastholdelse

Undersøgelserne er baseret på en antagelse om, at en antropologisk tilgang - og dermed en kvalitativ analyse, kan nuancere den foreliggende viden om frafald og fastholdelse og bidrage til uddannelsesinstitutionernes arbejde med at fastholde elever og studerende.

Følgende uddrag indeholder:

- Baggrunden for at iværksætte frafalds- og fastholdelsesundersøgelserne
- Hvordan undersøgelserne, i kraft af deres metodiske og analytiske tilgang, kan bidrage til forståelser af, hvorfor et stort antal elever og studerende på erhvervs- og erhvervsakademiuddannelserne ikke fuldfører det uddannelsesforløb de er begyndt på
- Resultater og pointer fra undersøgelsen på TEC
- Tendenser og perspektiver på fastholdelse og frafald ifølge undersøgelserne

Hvorfor iværksætte antropologiske frafaldsundersøgelser?

”Med den antropologiske tilgang vil vi bag om nøgletal og statistikker for bedre at forstå årsager til frafald og fastholdelse”

Dorrit Sørensen, Uddannelseslaboratoriet

Erhvervsskolerne og erhvervsakademiernes viden om, hvorfor elever og studerende falder fra deres uddannelse er primært baseret på data indsamlet gennem kvantitative metoder, fx frafaldsstatistikker og trivselsundersøgelser blandt elever og studerende samt gennem lokale evalueringer af undervisningen. Disse data har ikke i tilstrækkelig grad bidraget med en viden, man kan handle og lede på i relation til at imødegå frafaldsudfordringen.

De tre undersøgelser vil derfor udfordre uddannelsesinstitutionernes gængse frafaldsanalyse ved at anvende en antropologisk tilgang. På den måde kan man komme bag om nøgletal og statistik og bidrage til udvikling og forbedring af undervisningspraksis, så flere elever og studerende gennemfører et uddannelsesforløb.

I undersøgelserne indhentes data i den konkrete undervisningspraksis med udgangspunkt i eleverne og de studerendes perspektiver. Uddannelsesinstitutionerne har ofte haft en tilgang til frafaldsudfor-

dringen, hvor den søges løst gennem mentorordninger, særligt tilrettelagte uddannelsesforløb, karriere- og studievejledning mm.. Der er altså ikke tradition for at tænke frafaldsproblematikken som en integreret del af tilrettelæggelsen og udførelsen af undervisningspraksis.

Med den antropologiske tilgang ønsker Uddannelseslaboratoriet at afprøve en anden metodisk tilgang til indsamling af viden og data om frafald og fastholdelse. Det er intentionen af denne viden kan åbne for nye perspektiver og forståelser af, hvordan frafald og fastholdelse kan forstås og håndteres.

Desuden skal undersøgelserne bidrage til Uddannelseslaboratoriets bestræbelser på at understøtte en refleksiv uddannelsespraksis, hvor undren, refleksion og deling af viden på tværs af fag og uddannelsesinstitutioner er en grundlæggende præmis i arbejdet med at udvikle uddannelserne med fokus på at øge kvaliteten i kerneydelsen og dermed antallet af elever og studerende, der gennemfører et uddannelsesforløb.

Resultaterne af undersøgelserne af den konkrete undervisningspraksis skal desuden motivere til eksperimenter om, hvad der virker fastholdende. Hensigten er at hvert undersøgelsesnedslag skal lægge op til en handleberedskab, der kan omsættes til konkret svar på frafaldsudfordringer og derved understøtte en fastholdelseskultur på de enkelte uddannelser.

Tre forhold karakteriserer undersøgelserne

Perspektiv: elever og studerende

Undersøgelsen tager udgangspunkt i elever og studerendes perspektiv, fordi denne gruppe som elever på en uddannelse har oplevelser og erfaringer med, hvad der har betydning for om de trives med bl.a. undervisningsformer, fælleskab, faglighed, fravær og motivation.

Metode: feltstudier og interview

Metoden til indsamling af data er baseret på observation og deltagelse i undervisningen samt interview med elever, studerende og undervisere. Datamaterialet afdækker det informanternes gør, og det de siger.

Analyse: det specifikke og det komparative

Undersøgelserne afdækker specifikke problemstillinger på de enkelte uddannelsesforløb. Dermed opnås en viden, som er forankret i en konkret kontekst. Samtidig - ved at foretage undersøgelserne på forskellige uddannelsesforløb og - institutioner - bliver det muligt at sammenligne de specifikke resultater på tværs af uddannelserne. Man kan fx anskueliggøre, hvordan håndtering af fravær kan forstås og håndteres forskelligt. Komparationen kan bidrage til at skabe nye løsninger og fokuspunkter i arbejdet med fastholdelse.

Antropologisk undersøgelse på TEC

Indsamling af data

Undersøgelsens datamateriale er indsamlet gennem otte ugers deltagelse og observation i undervisningen på to grundforløbshold, et IT-support- og et chaufførgrundforløb samt to hovedforløbshold på VVS-energispecialist-uddannelsen.

Der er foretaget to ugers deltagerobservation på de fire forskellige uddannelsesforløb. Udover noter fra feltstudiet er der foretaget 16 interviews med elever og fire interviews med de respektive holds primære undervisere. Det er gjort ud fra en antagelse om, at det kan give mulighed for et indgående kendskab til de fire læreres pædagogiske og faglige overvejelser.

På grundforløbene blev datamaterialet indsamlet inden for de første fem uger af forløbene. Tal fra UNI C viser, at flest elever stopper i begyndelsen af forløbene. Antagelsen var derfor, at data fra denne periode ville indfange et større antal elevers tvivl og overvejelser om, hvorvidt de ville fuldføre forløbet eller ej.

På hovedforløbene blev datamaterialet indsamlet på et første og et tredje skoleforløb, for at få et helhedsbillede af elevernes læringsforløb. På fjerde skoleforløb har der været et særligt frafaldsproblem, idet nogle elever ikke består svendeprøven. Antagelsen er, at et helhedsblik på forløbet kan afdække nogle af årsagerne til dette frafaldsproblem.

Kriterier for udvælgelse af informanter

Gruppen af informanter til interview skulle så vidt muligt afspejle sammensætningen

af elever på holdene med hensyn til alder, etnicitet og køn. Forskelligheder i elevernes adfærd - eksempelvis om de var udadvendte eller mere tilbageholdende i undervisningen - blev også taget i betragtning.

Valget af Transport & Logistik samt Data & Kommunikation som de grundforløbshold, der skulle indgå i undersøgelsen beroede primært på, at frafaldet her var det største i perioden 2011 og 2012.

Årsagen til at hovedforløbshold på VVS-energispecialist-uddannelsen blev valgt var primært begrundet i det usædvanlige frafald, der handlede om, at flere af eleverne ikke havde været i stand til at bestå svendeprøven.

Etik

Alle informanter er blevet anonymiseret. Eftersom der kun er fire deltagende lærere i undersøgelsen, er en fuldstændig anonymisering af disse ikke mulig. Dette blev drøftet undervejs i undersøgelsen, og de fire lærere var indforstået med den manglende anonymisering. Dertil har de involverede undervisere læst udkastet til rapporterne inden de er blevet offentliggjort. Dette blev gjort af hensyn til den sårbare situation, den enkelte informant kunne befinde sig i, eftersom rapporterne ville blive tilgængelige for kollegaer og ledere.

Hvor	SOSU C	TEC	KEA
Hvem, tidspunkt i forløb	Elever, der er stoppet på uddannelse	Elever, der går på uddannelse	Studerende, der går på uddannelse og nogle der er stoppet
Perspektiv	Retrospektivt	Undervejs i forløb	Undervejs i forløb
Fokus i undersøgelse	Kortlægning af begrundelser for at stoppe	Læringspraksis Hvad sker der i undervisningen?	Læringspraksis, samspil i studerende og undervisere
Tema	Praktik: Forventninger og faktisk praksis	Fagligt niveau, Fællesskab og lærerens tilgang	Forventninger, fagligt niveau, fællesskab

Resultater fra undersøgelsen på TEC

Resultaterne fra undersøgelsen på TEC er beskrevet i to rapporter: "En kvalitativ undersøgelse af læringspraksis og fastholdelse af elever på hovedforløb" og "En kvalitativ undersøgelse af læringspraksis og fastholdelse af elever på hovedforløb".

Her præsenteres i kort form pointer fra undersøgelsen:

Hvilke forhold tillægger eleverne betydning for deres lyst og motivation for at møde op til undervisningen?

- At eleven oplever at høre til blandt gruppen af elever på holdet
- At være eller blive del af et fagligt og eller socialt fællesskab
- At læreren har tiltro til, at eleven kan og vil gennemføre forløbet
- At læreren forstår elevens situation og kan tale deres sprog, og at der er plads til humor i undervisningen
- At læreren udviser interesse for eleven og har tid til at forklare ham eller hende de ting som eleven har svært ved
- At de andre elever i klassen er engageret i undervisningen
- At undervisningen er baseret på konkrete og praktiske øvelser, der er tæt knyttet til faget
- At eleven har en eller flere kammerater i klassen som han eller hun føler sig på bølgelængde med eller kender i forvejen
- Elever, der går på hovedforløb og som har en læreplads, oplever sig meget fokuseret på at gennemføre uddannelsesforløbet

Hvilke forhold kan gøre eleverne i tvivl om, hvorvidt de vil fortsætte på uddannelsen?

- Hvis eleven oplever sig usikker på, om han eller hun kan klare de faglige krav
- Hvis eleven er usikker på, hvad der kræves af ham eller hende og vedkommendes præstationer
- Hvis eleven ikke oplever sig som del af fællesskabet i klassen og har svært ved at indgå i det faglige og/eller sociale fællesskab
- Hvis eleven oplever uddannelsesforløbet som usammenhængende og uoverskueligt
- Hvis eleven oplever, at niveauet på uddannelsen er for let og ikke udfordrende nok
- Hvis eleven ikke kan overskue eller har dårlige erfaringer med at finde en praktik- eller læreplads
- Hvis gruppearbejde eller samarbejde med de andre elever er en udfordring
- Hvis eleven erfarer, at faget alligevel ikke matchede hans eller hendes interesser eller kompetencer

Hvordan agerer eleverne, når de møder udfordringer/vanskeligheder undervejs i forløbet?

- En del elever vælger at udeblive fra undervisningen, hvis de oplever problemer i og/eller uden for undervisningen
- For nogle elever kan det være svært at engagere sig i undervisningen, når undervisningsform og miljø minder for meget om det de kender fra folkeskolen, og som de har fravalgt med ønsket om at få en erhvervsuddannelse
- Nogle elever, der oplever faglige og personlige problemer, vælger ikke at deltage i gruppearbejde eller samarbejde med de andre elever på holdet
- Der er store forskelle i, om eleverne drøfter deres tvivl og udfordringer med andre fra klassen, venner eller familie

Resultaterne fra undersøgelsen belyser således elevernes trivsel og mistrivsel og kan dermed bringes i sammenhæng med frafald og fastholdelsesudfordringen. Resultaterne er endvidere udtryk for elevernes tvivl og overvejelser, om hvorvidt uddannelsen er det rette valg for dem, og hvilke forhold i læringsforløbet der underbygger eller modvirker deres mod, lyst og motivation for at fuldføre deres uddannelsesplan. Resultaterne skal betragtes som udsagn, der kan danne grundlag for videre granskning og refleksion over fastholdelsesudfordringen.

Tendenser og perspektiver på fastholdelse og frafald ifølge undersøgelserne

I den første af Uddannelseslaboratoriets undersøgelser, som blev foretaget på **SOSU C**, blev elevernes retrospektive begrundelser for at stoppe på et påbegyndt uddannelsesforløbs belyst. Her blev det tydeligt, at mistroivsel, særligt i praktikperioden, samt uindfrie forventninger og forestillinger om, hvad det vil sige at arbejde inden for social -og sundhedsområdet var en af de dominerende forklaringer på, at eleverne stoppede.

Fra elevernes beretninger blev det desuden tydeligt, at beslutningen var et udkom af længere tids tvivl og overvejelser om uddannelsen var det rette for dem. Fravalget var således ikke betinget af en pludselig hændelse, men bestod ofte af summen af begivenheder, der i sidste ende udgjorde udfaldet. Uanset om ophævelsen af uddannelseskontrakten blev truffet af skolen, praktikstedet eller eleven selv, havde optakten til ophøret af uddannelsesforløbet strakt sig over en længere periode.

Fundene fra SOSU C gav således anledning til at forflytte fokus fra elevernes retrospektive forklaringer og ind i klasselokalet, hvor samspillet mellem eleverne samt elev og lærer forgår. For at komme tættere på elevernes erfaringer, tvivl og overvejelser blev det valgte genstandsfelt derfor undervisningspraksis.

I undersøgelsen på **TEC** belyses, hvilke forhold i undervisningspraksis og -miljø,

der indvirker på elevernes trivsel og understøtter eller modvirker deres engagement undervejs i uddannelsesforløbet.

Undersøgelsen på TEC viser, at:

- forholdet internt mellem eleverne og i relationen mellem elev og lærer har stor betydning for om eleverne har en mere eller mindre positiv oplevelse af forløbet
- etablering af et socialt og/eller fagligt fællesskab med de andre på holdet tillægges stor betydning for elevernes lyst til at møde op til undervisningen

På baggrund af denne viden vil Uddannelseslaboratoriets tredje og sidste undersøgelse på **KEA** gå et spadestik dybere i en identificering af, hvilke forhold i klasserumskulturen de studerende tillægger betydning for deres mod og lyst til at håndtere de udfordringer, som de møder undervejs i uddannelsesforløbet. Undersøgelsen på KEA er under udarbejdelse og resultaterne vil foreligge i begyndelse af august 2014.

En afsluttende rapport der fletter trådene fra de tre undersøgelser sammen og vil foreligge i begyndelsen af november 2014. Her vil forskelle og ligheder i resultaterne fra de tre analyser samt generelle træk ved fastholdelse og frafaldproblematikken fremskrives.

De tendenser som det foreliggende materiale peger på er eksempelvis, at

uoverensstemmelser mellem forventninger og faktisk praksis er et forhold, der kendetegner elever og studerendes udfordringer på henholdsvis SOSU C og KEA. For eleverne på TEC er forventninger til uddannelsesforløbet ikke et emne der i tilsvarende grad bekymrer dem, men derimod er manglen på praktikpladser og troen på, at fremtiden vil få et positivt

udfald betydningsfuldt for deres motivation for at gennemføre forløbet.

På alle tre uddannelsesinstitutioner er emner som det faglige niveau, og oplevelser af manglende sammenhæng i uddannelsesforløbet et forhold der udfordrer elever og studerende.

Vil du **høre** mere?

Er du interesseret i at høre mere om Uddannelseslaboratoriets antropologiske undersøgelser kan du kontakte projektchef Dorrit Sørensen på mail: doso@phmetropol.dk / ds@tec.dk eller antropolog Mette Kristensen på mail: metk@kea.dk

Uddrag af antropologiske frafalds- og fastholdelsesundersøgelser

februar 2014

Det erhvervsrettede uddannelseslaboratorium /v Teknisk Erhvervsskole Center og Professionshøjskolen Metropol

Teknisk Erhvervsskole Center
Nordre Fasanvej 27
2000 Frederiksberg C

Professionshøjskolen Metropol
Tagensvej 18
2200 København N

Projektchef Dorrit Sørensen
doso@phmetropol.dk
+45 72 48 70 09

www.uddannelseslaboratoriet.dk

Partnerne i Det erhvervsrettede uddannelseslaboratorium

TÉC

PROFESSIONSHØJSKOLEN
METROPOL

DTU Danmarks
Tekniske
Universitet

CEFA
VI FREMMER VIDEN

UCC
University College UCC

KØBENHAVNS
TEKNISKE
SKOLE **kts.**

SOSU C

REGION H Rigshospitalet

cefu | Center for
Ungdomsforskning

UU KØBENHAVN

REGION H HR & Uddannelse

kea
KØBENHAVNS ERHVERVSAKADEMI

CPH WEST
UDDANNELSESCENTER KØBENHAVN VEST

REGION H Region
Hovedstaden

DEN EUROPÆISKE UNION
Den Europæiske Socialfond
Vi investerer i din fremtid

UDDX
Det erhvervsrettede
uddannelseslaboratorium